

2007. szeptember 22-én este a miskolci Kossuth moziban tartott ünnepélyes zárógálán kiosztásra kerültek a 4. CineFest — Fialtal Filmesek Nemzetközi Fesztiválja díjai. Az idei fesztiválra 359 alkotással neveztek a világ minden tájáról a fiatal mozgóképkészítők. A nemzetközi zsűri által díjazott versengésben ezek közül 92 alkotás vett részt 24 országból. Ez évben közel 300 vendéget fogadtak, közülük majd 50 a filmjét elkísérő alkotó volt, így a vetítések mellett valódi párbeszéd és igazi fesztiválhangulat jellemezte az idei Cinefestet is.

A szeptember 23-án záruló, egyhetes eseménysorozat keretén belül minden eddiginél több, majd 250 filmet nézhettek meg az érdeklődők, közel 60 filmblokk vetítésére került sor, nem ritkán telházal.

A kísérőprogramokat is nagy érdeklődés kísérte, többek között sikerrel zajlott a *Frisz levegő* elnevezésű kétnapos konferencia, és végül, de nem utolsó sorban a Celluloid Workshop a Cinefest ideje alatt elkészült kisfilmjeire is nagyon sokan voltak kíváncsiak. Mindösszesen körülbelül 12.000 látogatóval számoltak a szervezők.

A zárógálán Bíró Tibor, a fesztivál igazgatója elmondta, hogy négy évvel ezelőtt azzal a céllal indították útjára a Cinefestet, hogy új lehetőséget teremtsenek a filmesek új generációjának bemutatkozására és megmérettetésére. Úgy tűnik, a fesztivál elérte célját, hiszen évről évre egyre színvonalasabb program kerülhet az érdeklődők elé, amit az előzsűri és nemzetközi zsűri elnöke is megerősített.

Az egymillió-hatszáz ezer forint összdíjazású fesztivál fődíja mellett az eddigi öt kategórián túl (nagyjátékfilm, kisjátékfilm, dokumentumfilm, animációs film és kísérleti film) egy speciális kategóriában is nyertest hirdettek, a „Roma-Kép — Romák a kamera előtt és mögött” kategóriában. Emellett több különdíjat is kiosztottak az alkotóknak: Miskolc város díját, amely mostantól a város Oscar-díjas szülöttének, Pressburger Imrének nevét viseli, a Kodak, a Magyar Televízió illetve a Duna Televízió különdíját.

A versenybe került filmeket ez évben Diákzsűri, illetve a nagyjátékfilmeket Kritikus zsűri is értékelt.

A Fesztivál zsűrijének tagjaként Miskolcon tartózkodott Pálfi György filmrendező. Szerkesztőnk ebből az alkalomból készített vele interjút.

Légy a levesben

Beszélgetés Pálfi György filmrendezővel

Jenei László: Sokat gondolkodtam, vajon mit jelent „fiatal filmesnek” lenni. Néztem az interneten a nacionálédát, és láttam, hogy 12 évesen már filmeket készítettél.

Pálfi György: Nem tudom, hol van meghúzva a határ. Ez a fesztiválra is igaz volt. Ki volt írva, hogy fiatal filmesek fesztiválja, és egyszer csak szembesülni kellett azzal a ténnyel, hogy hol kéne meghúzni a határt, hogy meddig fiatal az ember, és mettől nem. Ez egy sok szempontból bonyolult kérdés. Igazából, ugye, ki hogyan érzi magát. Úgy tűnik, hogy két filmmel a hátam mögött, a két nagyjátékfilmmel, és egy ilyen elismertséggel én már nem is számítok fiatal filmesnek. Volt egy időszak, ezelőtt még tíz évvel is, amikor negyven-ötven éves elsőfilmesek számítottak fiatal filmesnek. Úgyhogy mindez még rétegződik azzal is, hogy kinek milyen életpályája van, hány filmje van, mikor tudja megcsinálni az elsőt. Egy ötven éves ember, aki az első filmjét készíti, az elsőfilmese, de nem fiatal. Azért kötök csak bele ebbe a kérdésbe, mert magam sem tudok úgy magamra tekinteni, hogy én most fiatal vagyok, vagy öreg. Bizonyos dolgokhoz, azt kell mondjam, nagyon fiatal, más tekintetben nagyon öreg. Most

adtam egy kimondottan fiataloknak szóló tv-csatornának, ahol klipeket vetítenek, egy interjút az Oscar-jelöléssel kapcsolatban, no az tényleg a tizenegynéhány éveseknek szóló műsor, és elkezdtem róla beszélni, hogy én már tizenhárom éves koromban forgattam filmet szuper 8-as kamerára — akkor döbbsentem rá, hogy te jó ég! Ezekhez képest, akik ezt a televíziót nézik, én már olyan öreg vagyok, hogy én még tudom, mi a szuper 8-as, még volt a kezemben, mondhatni abban az időben az egyetlen elérhető technika volt, amivel én forgatni tudtam. Mert akkoriban a videotechnika ott tartott, hogy méregdrágán VHS-re lehetett rögzíteni itthon, ha volt valakinek annyi pénze, ilyen nagy kamerát megvenni, de nem nagyon volt. Úgyhogy próbálok még magam fiatal filmesnek érezni, de tudom azt is, milyen egy filmrendezői lét, állapot, és milyen két nagyjátékfilm után lenni.

Lehet úgy fogalmazni: akárhány éves az ember, ha bekerül a kánonba, akkor már nem fiatal filmes többé?

Igen, ha bekerült a kánonba. De nekem így is nehéz meghatározni, az vagyok-e még, hisz van egy aktuális életem. Gondolj

bele, nagyon érdekes, hogy nem tehetem meg azt, amit például az opera a múlt században, hogy bukhat, és legfeljebb majd előveszik tíz év múlva, és ugyanazért szétszedik a házat, mint például Ravel esetében. Az összes megírt műve mindig kb. tíz évvel megszületése után kezdett el élni. Ezt a film nem teheti meg. Abban a pillanatban kell hatnia, amikor kikerül a moziba. Hogy bekerül-e a kánonba? Nézd, az az egyetlen kérdés ma már, amikor lement a moziban a film, lementek a filmfesztiválok, ez nagyjából két év a film bemutatását követően, szóval ha a film után egy-két évvel bekerül az egyetemi oktatásba az a film, és az oktatók kötelezővé teszik ennek megtekintését, valószínűleg csak így marad fent. Tíz-húsz év múlva valóban részesévé tudjon válni a filmtörténetnek. Hogy ne menjen feledésbe. Nekem úgy tűnik, hogy Tarkovszkijt is ez mentette meg, Bergmant is, meg Antonionit is — bekerültek ebbe az oktatási struktúrába. Nekem még az első filmemtől sem telt el annyi idő, hogy kánonról beszélhessünk, maradjon ez inkább csak egy belső érzés, ki mennyire érzi magát fiatalnak.

Olvasni azért olyan dolgokat rólad, ami valószínűleg téged is zavarna hoz. Amikor azt nyilatkozzák rólad, egyöntetűen állítható, hogy a jövő legnagyobb ígértű filmrendezője vagy. Szaklapokból veszem az idézetet, szakíróktól. Hogyan viseled?

Mondjuk ezzel a mondattal pont nem tudok mit kezdeni. Jósolni, hogy mi lesz jövőre... inkább csak múlt van. Tehát az, hogy nagy reménységű lennék, vagy ilyesmi, az lehet, de csak az elmúlt két filmemről mondható, hogy voltak, aztán lehet, hogy nem lesz több.

A 2001-es Magyar Filmszemle termésének egyik elemzésében olvastam, hogy immár mennyire együtt vannak, és akcióra készek a „fiatal” filmrendezők. „Egy fiatalok által jobban elfogadott, jobban átéltető filmeselési mód kezdett kifejlődni” — írták. Te is nagyjából ebben az időben váltál igazán ismertté, a következő évben, 2002-ben készítetted el a *Hukkle* című filmedet. Mit éreztél mindebből akkoriban, az ezredfordulón, a Színház- és Filmművészeti Egyetem filmrendezői szakáról frissen kikerülve?

Valóban megjelent egy olyan filmes... no azért a generáció kifejezést nem szoktam használni. Valóban benne van, hogy nagyjából egyidősek vagyunk, de külön utakat járunk, tehát csak annyiban határoz meg minket ez a generációs helyzet, hogy mondjuk egyszerre, egy időben láttuk ugyanazokat a mesefilmeket, élhettük át ugyanannak a televíziónak a hatását, nagyjából hasonló gyerekkori élményeink vannak. A rendszerváltozást is nagyjából egyidősen éltük át. Ebben a tekintetben beszélhetünk generációról, alkotói szempontból viszont nem, azt gondolom, mindenki más utakat keres, máshogy próbál meg filmeket csinálni, de igaz: érződik, hogy egy másfajta filmeselési stílus kezdődött el. Igazából ebben az is benne van, hogy Magyarországon

a kultúrpolitika nagyon sokáig meghatározta, hogyan lehet filmet mondani a nézőknek, számítva a sorok közti olvasásra, stb., amivel mi már nem számolunk. Mert mire mi elkezdtünk filmezni, addigra ezzel nekünk már nem kellett szembenéznünk. Épp ezért nekünk új struktúrákat kellett építeni. Mi már, ha így nézem, olyan generáció vagyunk, akik már amerikai filmekben nőttek föl elsősorban...

...és a reklámfilmek pergőbb, gyorsabb ritmusa is alapélményetek lehetett...

...igen, ez a technikai fejlődés minket már gyerekkorunk óta elkapott, sokkal könnyebben bánunk ezekkel a technikákkal, és ami a legfontosabb, hogy régen egy filmet elvitt ez a sorok között olvasás, hogy így össze lehetett kacsintani fölötte, nekünk viszont kellett valami mást keresni a helyére. És amit megtaláltunk, én úgy veszem észre, az elsősorban a humor lett. A nézővel való összekacsintás ma az, hogy feladatul kell választanunk, hogy szórakoztassunk. Ami mondjuk a 60-as évek alkotói, szerzői filmjeiben nem így jelent meg. Nem volt fontos. A művészi érték közvetítése az talán fontos volt, a politizálás talán fontos volt, de hogy szórakoztassa is a nézőt, az egyáltalán nem volt az. Viszont nekünk ma már meg kell találnunk, hol vannak a váltás lehetséges útjai. Hol vannak ezek a pontok. Ez egyrészt a humor, másrészt olyan elemek használata a filmben, amik fölhívják magukra a figyelmet. Ilyen például a látvány, ilyen például akár az erőszak, az amatőrök szerepeltetése, húzósaabb problémák felvetése.

Mintha ugyanazt csinálnád filmen, mint — mások mellett — Nadas Péter is a prózában. Szembesülsz két fogalom ütközésével: van a történet, és van a szemérem. S ahogy Nadas küzd ezzel a problémával a regényében, elsősorban a *Párhuzamos történetekben*, te is nyilatkoztál hasonló, hogy ennek a szeméremnek az ellenében igyekszel filmet készíteni.

A *Taxidermia* alapvetően Parti Nagy Lajos írásaira épült, tehát az egy irodalmi adaptáció. S azt gondolom, hogy Nadas is azzal küzd, egyáltalán nem különös módon, amivel nagyjából a kortárs magyar irodalom nagy része küzd, és ebben valóban a szemérem határának a kifeszítése is a tét. Nagyon sok kortárs novellát, regényt elolvastam a főiskola utolsó éveiben, beleolvastam magam a kortárs irodalomba. És azt vettem észre, hogy a szexualitás, ahogy te monddod, a szeméremnek ez a kitolása, ez központi eleme a legtöbb műnek. Csak az írott szövegben egyrészt erősebben el lehet emelni, másrészt erősebben lehet fogalmazni, mint a filmben, ha másért nem, mert *szűkebb körben hat*. Abban a pillanatban, ha kiadok egy filmet, azonnal robban a hatása. A filmben is ezt a problematikát viszem tovább, és próbáltam a film nyelvén, ami erősebben és gyorsabban ható és populárisabb eszköz, a figyelmet erre a tabukitólásra irányítani. De ugyanúgy, ahogy Nádasnál, Parti Nagynál is megvan, Garaczi, Darvasi és a többiek regényeiben is központi helyen áll a szexualitás, a szexualitás normahatárainak tágítása.

Ma már nem fordul el a kamera, ugye, ahogy régen mondták, amikor a kényes ponthoz értek...

...nem fordul el, mert meg lehet mutatni! Én azt gondoltam, minek beszéljünk mellé, és ennek nagyon erős gyakorlatai része is van. Hogyha én meg tudom szervezni egy filmnek a finanszírozási hátterét, akkor miért fogjam be a számat. Nincs nekem az a cenzúram, ami Amerikában, az amerikai filmnél, hogy gazdaságosnak kell lennie, vagyis, amit anyagi értelemben beleforgatnak a filmbe, annak vissza kell jönnie, márpedig ha ilyen képi-tartalmi elemeket belevesznek egy filmbe, akkor attól rettegnek, hogy 14 éves kor fölött sorolják be a filmet, amitől tulajdonképpen eladhatatlanná válik a fő közönségnek. Ez engem nem nyomasztott, és akkor én fölvettem a kérdést: miért ne beszélhetnék én ugyanolyan nyíltan, mint az irodalomban beszélnek, abban az esetben, ha megtartom ennek az esztétikai és morális kereteit. Amit persze a filmes ember maga dönt el, ugyanúgy, mint az író.

Miskolcon beszélgetünk, a Fiala Filmfesztivál (4. CineFest) jelenleg is zajlik még. Mit gondolsz a miskolcihoz hasonló rendezvényekről? Mennyire képes segíteni az alkotó pályán való elindulását?

Hát, a rövidfilmek esetében semmilyen módon. Igazából alig marad lehetőség megmutatkozni egy filmesnek, aki még nem tud nagyjátékfilmet készíteni. Ha nem tudja hozzá megszerezni a megfelelő eszközöket, akkor nincs más lehetősége, mint rövidfilmet csinálni, a rövidfilmet meg nem szeretik, valamilyen módon nem fér bele semelyik televízió műsorstruktúrájába sem. Az interneten is nagyon nehéz rálelni a különböző fájlcsereprogramokon. Semmi más lehetőség nem marad, mint ilyen rövidfilmfesztiválokra bemutatkozni. A miskolci filmfesztiválnak is a legerősebb blokkja a rövidfilm blokk volt. A rövid- és kisjátékfilmek. De voltak itt dokumentumfilmek, játékfilmek is. A játékfilmekkel általában már nagyobb fesztiválra tartanak, hiszen a karrier építésén dolgoznak. Tehát rövidfilmeknél maradvá: egy ehhez hasonló fesztivál az egyetlen lehetőség, hogy a közönséghez eljussanak ezek a filmek. Hogy máshogyan is jelentést kapjunk egy ország életéről, kultúrájáról, kérdésfelvetéseiről, hogy mi foglalkoztatja őket.

Az ilyen fesztiváloknak van még egy nagyon-nagyon fontos feladata. Mégpedig, hogy azt a várost, amelyikben megrendezik, minden ilyen kulturális esemény nagyon erősen felhossa, és nagyon koncentráltan ráirányítja a figyelmet. Itt van most egy csomó külföldi meghívott, aki Magyarországból ezt a várost, Miskolcot látja. A sajtóban nagyon sokat megjelenik a város, minden kulturális rovat foglalkozik az eseménnyel. Ne is beszéljünk a vendégéjszakákról, stb. Ha valami értelme van egy ilyen fesztiválnak, azon kívül, hogy a filmeket eljuttatja a nézőkhöz, azon kívül, hogy az alkotókat, a világ különböző részein élő embereket megpróbálja egy területre hozni, és pár éjszakát

végig mulatni velük, filmes-, kulturális kapcsolatokat keresve, akkor a következőről lehet szó: egy fesztiválból mindig az a város profitál, amelyekben megrendezik. És ezért nagyon fontos, hogy mindez Miskolcon legyen. Gondolj bele, sokkal egyszerűbb lett volna Budapesten a reptér mellett megrendezni a fesztivált, és mégis van néhány elkötelezett ember, Bíró Tibor és Madaras Péter, akik azt gondolják, ők annyira lokálpatrióták, hogy igenis ezt a várost szeretnék, hogy rendszeren fölkerüljön a kulturális térképre. Ez a fajta lelkesedés és munka, amit ők beleraknak a fesztiválba, nos ez az, amiért elvállaltam most a zsűrizést. Mert ez egy olyan kezdeményezés, ami fontos nekik és a városnak.

Működik-e Magyarországon olyan struktúra az ilyen rendezvények mögött, amely egy itteni kiugrást esetleg felkarolhat, és tovább is segíthetné a szerzőt, vagy magát az alkotást?

Ez egy nemzetközi filmfesztivál, és olyan filmek is érkeznek, amelyek már sok-sok fesztivált megjártak szintén azzal a céllal, hogy megismerjék. Ez a dolga egy jó kisfilmnek, hogy végigjárja a világot, és az erre nyitottaknak megmutassa magát. És persze van egy plusz lehetőség, hogy meg lehet mutatni egy producernek: „figyelj, ilyen is tudok, adjatok nekem sok pénzt arra, hogy ebből nagyjátékfilm legyen”. Egy fesztiválon szerzett elismerés mindenképpen segíti az alkotónak a további munkáját.

Találkoztál itt ilyenekkel? Mondjuk úgy: láttál-e revelatív hatású anyagot?

A díjazottak nagy része ilyen, és egy-két film még van, amit én sajnállok, hogy nem kerülhetett így kiemelésre, de hát nem egyedül vagyok a zsűriben. Talán csak a szerencse döntötte el, milyen ízlésű az az öt ember, aki a zsűriben került. Ez döntötte el azt is, melyik alkotás győzött. Éppen azon gondolkodtam, hogy ezeket a filmfesztiválokat úgy kéne megcsinálni, hogy a zsűri tagjai a filmekből minden nap csinálhatnának egy blokkot, egy másfél-két órás blokkot, mik az ő kedvencei. Itt a helyszínen a zsűritagok már csak egymás blokkját néznék végig. És akkor lehetne ezen blokkok alapján válogatni, hogy tényleg, a te blokkodból ez a film nagyon tetszett, igazad van, nem véletlenül választottad be, és máris lehet róluk beszélgetni, lehetne dönteni. És ezt a kort is éljük, hogy megköszönjük, sőt, nem is: elvárjuk, hogy valaki már eleve válogasson, ne nekem kelljen az egész anyagot átrágni.

Ugyanakkor láttam olyan filmet, szerintem a fődíjas film ilyen, amelynek rettentő sok olyan eleme van, amire azt mondom, hogy de jó, hogy van, ezt is megmutatom a munkatársaimnak, akikkel dolgozom (*Diente por ojo* [A Tooth For an Eye]; spanyol, 20 perc, rendezte: Elvind Holmboe-Salmón). Az eszközei, eljárásai érdekesek, az epizodikus mesélés. Több történetet mesél, nagyon sok fordulatot használ a húszperces filmben, miközben még idősíkokat is eltologat egymástól, amitől a nézőnek

egyre erősebben kell gondolkodnia, és a film a végén, miközben végig vezeti a nézőt, mégis úgy alakul, hogy a néző önmagában rakja össze a teljes történetet. Miután megnézte a filmet, még játszik benne az egész. Amit utoljára láttam ilyet, és nagyot szólt, az Altmannak a *Rövidre vágva* című filmje volt, ahol mindenkinek valamilyen ismerőse vagy társa a novellák alapján valamilyen módon ugyanabban a térben, ugyanabban az időben találkozott egymással. És a néző még hetekig, évekig viszi magával, hogy ki is volt kinek a kicsodája, miközben a történetek megvalósulnak a szeme előtt, de valamilyen módon mégis aktivizálja a nézőt, hogy ne csak passzív befogadó legyen. Én azt gondolom, hogy egy igazán jó filmnél ez irtózatosan fontos.

Megnéztem a *Hukkle* DVD-jén a kivágott jelenetek menüt, olvastam az eredeti forgatókönyvedet, láttam többször a filmet, és elgondolkodtam: mi lenne, ha a regényíró a kihúzott részeket, bekezdéseket a kiadott regényhez hozzátoldaná. Hasznosnak, jónak tartod te ezt a filmnél? Nem bont meg valami kohéziót, amivel egy készre vágott film bírhat?

Én inkább érdekesnek tartom. És gondolom, hogy a nézők is ezért ragaszkodnak hozzá, és ezért kötelező megjelentetni ezeket a DVD-n. Ez olyan, mint amikor egy írónak ismerni akarják a magánéletét. Be akarnak látni a műhelytitkokba, ettől létezhet a Petőfi Irodalmi Múzeum. Érdekel valakit Mikszáth pipája, mondjuk. Odamegy az ember, és megnézi, hogy mit szorongatott, miközben írt. Attól, hogy én ezt vagy azt a kíséző hírt tudom, hogy verziókról, jelenetcsonkokról tudomásom van, még nem bontjuk meg a film egységét. Egyébként is: egy másik menüpontban van. Csak utána nézik meg, amikor már — szerencsés esetben — átértékelték a film *egységét*. De ha már irodalomnál maradunk, Spiró megjelentette a *Fogság* jegyzeteit, mint egy DVD-extrát, mellékletet, werkfilm, vagy segédanyagot, ahogy tetszik. Vagy nézd meg a kritikai kiadásokat, amikor előbányásznak versváltozatokat. Szerintem inkább segít, hogy az ember elmélyülhessen a műben. Az ingyenceknek való. Akik nem csak a filmet akarják látni, hanem valahogy minden mást.

Tudom, unod már, de nem kerülhetem meg. A *Hukkle* is Oscar-jelölt volt, és most a *Taxidermia* is az. Nem azt kérdezem, milyen érzés. Hanem inkább azt, hogy a jelölés hírének vételekor melyik filmed esetében voltál reménykedőbb?

Bele kéne emiatt bújni az Oscar-jelölőknek a bőrébe. Ez egyrészt nagyon nehéz, másrészt meg eléggé könnyű, ha megnézzük, milyen filmek kapnak Oscar-díjat, főleg ebben a hányattartott kategóriában, mint a legjobb idegen nyelvű film kategória. Ez az egyetlen olyan díj, amit nem az amerikai Filmakadémia oszt saját magának, hanem meghívnak külföldről filmeket. Ebben mindig nagyobb a verseny, hiszen minden ország, amely ilyen-olyan okból teheti, kiválaszt egy filmet, és elküldi. Ebből a 80-120 filmből választják ki, melyik az az 5, amit nominálnak.

Na most azt gondolom, hogy egy olyan film, amelyben a szexualitás, a testiség ilyen erősen, és az érzelmeket háttérbe szorítva van jelen, vagyis az alkotók viszonya a filmhez nem elsősorban érzelmi alapú, én azt nem tudom elképzelni, hogy az Akadémia beemelné egy olyan hírverésbe, egy olyan publicitásban, amit egy ilyen nomináció jelent.

Másrészről pedig azt lehet nézni, milyen helyzetben van a jelölőbizottság, akár itt helyben is, a magyar, akik kapnak egyévi filmtermést, és el kell dönteniük, melyik film képviselje hazánkat az Oscar-díjon. Dönteniük kell, hogy az a film képviselje-e, amelyik nekik a legjobban tetszik, vagy az a film, amelyik a legnagyobb eséllyel indul. Valószínűleg e között vacilláltak, hisz versenyben volt a *Szabadság szerelem*, a *Friss levegő*, meg az *Ópium*, ahogy én hallottam. Ezek sem mind könnyű filmek, de mindegyik könnyebben elfogadható, ha magunk elé képzelünk egy hetvenöt éves konzervatív republikánus texasit, aki a *Taxidermiát* egyszerűen nem fogadhatja el. Márpedig az Akadémia tagsága nagyrészt ilyen emberekből áll. Sokkal könnyebben átment volna rajtuk egy *Szabadság szerelem*, amelyik nagyon érzelmesen fogja meg ezt a történelmi sorsfordulót, ami még aktuális is, ami miatt Amerikában egy kicsit többet beszéltek Magyarországról, mint az elmúlt években. Egyedül én nem mondhatnám ezt ki, de azt gondolom, hogy a bizottság amellett döntött, azt választják, ami nekik tetszik.

Visszatérve az eredeti kérdésedre: azt mondom, hogy a *Hukklénak* valószínűleg nagyobb esélye lett volna egy Oscarra, sőt, amikor Palm Springsben bemutatják azokat a filmeket, amelyeket majd a következő évben a díjra neveznek, a *Hukklét* egy ilyen fekete lónak jelölték, mely akár mindenki nagy csodálkozására be is kerülhet a versenybe. És úgy vettem észre, hogy ez külföldön is szerethetőbb film volt. A *Taxidermia* provokál, sokkal pofátlanabb, sokkal vadabb.

Igaz lenne, hogy több háttértudás kell a *Taxidermiához*? Inkább kell magyarnak lenni? Közép-európainak?

Ez a duplafenekű filmezésnek a technikája, hogy az ember úgy készít filmet, hogy többféle rétegben lehessen megérteni. Mindenki a kultúrájához, műveltségéhez mérten. A filmnek van egy olyan, nagyon erős vizuális és történelmi része, ami mindenki számára befogadható.

A mélységeit valószínűleg csak innen értik meg. Ebből a kelet-közép-európai létből. De a film úgy van elkészítve, hogy nagyon sok síkon nem csak arról próbál beszélni, mi a magyar, hanem arról próbál beszélni, hogy mi az ember. És ezt lehet fogni külföldön is.

Tehát tessék észrevenni, üzenjük nekik, ami a *Taxidermiában* egyetemes...

Szerintem ez nem az Amerikai Filmakadémiának a dolga. De például a 42. Chicagai Nemzetközi Filmfesztivál, amelyik az Ezüst Hugo-díjat adta, vagy a Sundance-filmfesztivál, ahol forgatókönyv korában Európa legjobb projektjének bírálták a *Taxidermiát*, ezeknek a szakmai szervezeteknek ugyanakkor megigenis dolga, mert ők másfajta értéktudattal rendelkeznek, és az egyénit, az alkotóit, az előremutatót, a progresszívet keresik. Az Oscar-díj bizottságnak nem ez a dolga, ők régóta és határozottan megfogalmaztak egy értékrendet, amibe a *Taxidermia* nem fér bele. A *Taxidermia* egy bosszantó légy abban a levesben.

